Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра історії України, археології та спеціальних
галузей історичних наук

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
_____ Іван ЗУЛЯК
«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань А Освіта
(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність А 4 Середня освіта
(код і назва спеціальності)

Освітня програма А 4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
(назва освітньої програми)

Мова навчання українська

2025–2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми економічної історії України» для здобувачів другого рівня вищої освіти освітньої програми А 4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) за спеціальністю А 4 Середня освіта галузі знань А Освіта.

Розробник:

Москалюк Микола Миколайович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук.

Протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Завідувач кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Іван ЗУЛЯК

1. Опис навчальної дисципліни

2. 1	Освітня програма	Актуальні проблеми економічної історії України
2	Спеціальність	А 4 Середня освіта
3	Галузь знань	А Освіта
4	Ступінь вищої освіти	другий (магістерський)
5	Статус дисципліни	професійна підготовка
6	Мова навчання	Українська
7	Курс	І
8	Семестр	1
9	Кількість змістових модулів	3
10	Форма підсумкового контролю	Екзамен
11	ІНДЗ	-
11	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	4 кредити
12	Загальна кількість годин	120
13	Аудиторні заняття (год.)	Денна форма – 48, заочна форма – 16
14	Лекції (год.)	Денна форма – 22, заочна форма – 6
15	Семінарські заняття (год.)	Денна форма – 26, заочна форма – 10
16	Самостійна робота (год.)	Денна форма – 72, заочна форма – 104

** Вказати вид занять: семінарські заняття.*

Частка годин аудиторних занять становить:
для денної форми навчання – 40/60 %; для заочної форми навчання – 28/72 %.

2. Мета навчальної дисципліни

В умовах розвитку історичної науки з’являються нові галузі досліджень. Вони розвиваються, дозволяють по новому переглянути вже існуючи сторінки різних історичних тем та досліджень.

Метою даного курсу є надання студентам можливості глибше розглянути питання економічного розвитку України у різні періоди її минулого і доповнити, таким чином, конкретно-історичні знання, що були ними отримані з загального курсу вітчизняної історії. Загальний огляд минулого української економіки, як окремого аспекту історії України дозволяє студентам краще зрозуміти багатовіковий процес розвитку українського господарства, проаналізувати в історичній перспективі його закономірності та тенденції.

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу процесів та явищ в історії, механізмів та розуміння їх причинно-наслідкових зв'язків.

ЗК 2. Здатність формулювати нові проблеми в області історії, вибирати належні напрями та відповідні методи для їх розгляду; оволодіти методами та способами аналізу історичних подій та явищ. Здатність впровадження наукових досліджень у професійній та інноваційній діяльності, здатність генерувати нові ідеї.

ЗК 4. Уміння виявляти шанобливе ставлення до української національної культури, розуміти й цінувати культурне розмаїття та мультикультурність суспільства; здатність до усвідомленого вираження національної культурної ідентичності та творчої самореалізації (культурна компетентність).

ФК 1. Здатність забезпечувати здобуття освіти державною мовою; спілкуватися іноземною мовою; формувати та розвивати мовно-комунікативні уміння і навички учнів (мовно-комунікативна компетентність).

ФК 13. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати наукові проблеми, аналізувати соціально-значущі процеси та робити науково обґрунтовані висновки; здатність до перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету (загальнонаукова компетентність).

ФК 14. Здатність використовувати знання, уміння й навички в галузі історії для теоретичного освоєння загально професійних дисциплін і вирішення практичних завдань.

ФК 15. Здатність застосовувати знання, вміння і навички з галузі регіональної історії.

ФК 16. Здатність вивчати та аналізувати проблеми соціально-економічного розвитку, які зумовлені суспільно-історичним і культурним розвитком України.

ФК 17. Здатність добре розбиратися у сучасній суспільно-політичній ситуації з метою формування особистості з адекватною громадянською позицією, з'ясовувати небезпечні глобальні тенденції і глобальні проблеми розвитку людства та здійснювати пошуки шляхів їх подолання.

ФК 18. Здатність узагальнити засвоєні знання та сформовані вміння у процесі теоретичної та практичної підготовки під час підготовки та захисту магістерської роботи та формування професійних компетентностей у майбутній науково-дослідній роботі.

3. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання:

ПРН 1. Вільне володіння державною мовою, що передбачає вміння комунікувати усно й письмово.

ПРН 3. Має глибокі знання з освітньої галузі/предмета та усвідомлює можливості їх інтеграції з іншими галузями/предметами; володіє методами формування в учнів цілісного уявлення про галузь/предмет на основі актуальних наукових досягнень; обізнаний із ключовими та предметними компетентностями, визначеними державним стандартом базової середньої освіти.

ПРН 16. Володіє науковими методами аналізу та обробки інформації; знає принципи самоорганізації в живій та неживій природі, т а здатен рефлексувати над власною професійною діяльністю.

ПРН 18. Володіє навичками інформаційно-описової діяльності, систематизації даних, структурування та опису предметної сфери, зокрема вміє виокремлювати ключові категорії, поняття, персоналії, проблемні групи або окремі проблеми, систематизувати концепції, технології та методи їх розв'язання, вести власну базу даних, а також готувати наукові роботи, реферати тощо.

ПРН 19. Орієнтується в особливостях сучасної наукової історичної картини світу, її ключових проблемах і суперечностях; знає основні напрями та тенденції сучасного історичного дискурсу та його зв'язок із попередньою інтелектуальною історією; усвідомлює значення історії, а також її пізнавальний і культурний потенціал.

ПРН 20. Володіє знаннями про вимоги до змістового наповнення освітнього середовища; здатен ефективно використовувати фізичний та інформаційний простори навчальних і інших приміщень закладу освіти як освітні ресурси.

ПРН 25. Вміє взаємодіяти з учасника освітнього процесу, щодо прийняття спільних рішень.

ПРН 26. Вміє роз'яснювати учасникам освітнього процесу роль оцінювання в навчальному поступі, його процедури та залучати здобувачів освіти до оцінювання, взаємодіяти зі здобувачами освіти та їхніми батьками та іншими учасниками освітнього процесу щодо планування подальшої освітньої траєкторії.

Змістовий модуль 1
ЕКОНОМІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ IX – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVII СТ. В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. Предмет та завдання спецкурсу. Джерела з історії народного господарства. Історіографія. Становлення економічної історії як спеціальної економічної дисципліни в Європі XIX ст. Становлення економічної історії в Україні. Проблеми економічної історії у вітчизняній історіографії. Проблеми

періодизації історії економіки України. Спроби прив'язки періодизації економічної історії України та загальносвітової економічної історії.

Тема 2. Економічний розвиток України-Русі. Господарство східних слов'ян у VI – IX ст. Сільське господарство України-Русі. Урожайність. Реманент. Переложна, підсічна та вогнева системи землеробства. Скотарство. Полювання, рибальство, бортництво та інші промисли. Вотчинне і селянське господарство. Сільське ремесло. Міста України-Русі. Численність міського населення, головні його категорії та заняття. Міське ремесло. Обробка металу, дерева, кістки, ювелірне мистецтво тощо. Зовнішня і внутрішня торгівля. Купецтво та його об'єднання. Кредит. Економічні зв'язки України-Русі з країнами Сходу та Європи. Міжнародний транзит. Грошева система: гривні, монети київських князів, використання у внутрішньому обігу іноземних грошових одиниць.

Тема 3. Господарство України в період феодальної роздробленості. Економічні передумови та наслідки феодальної роздробленості. Економіка Київської землі, Чернігівського та Переяславського князівств. Подальший розвиток Києву. Розвиток нових міських центрів. Господарство Галицько-Волинської держави. Господарські зв'язки з країнами Центральної та Західної Європи. Нашестя Батия. Економічні наслідки монгольської навали та встановлення татарського ярма.

Тема 4. Господарство України в другій половині XIII – XV ст. Техніка хліборобства. Сільськогосподарські культури. Становище селянської общини. Генезис та розвиток феодального господарства. Зростання феодального землеволодіння. Повинності селянства. Економічні передумови та наслідки закріпачення селянства. Фільварки. Посилення панщини. Економічний побут іноземних переселенців в західноукраїнських землях. Колонізація Степової України. Міста. Відновлення міст після татарської навали. Утворення нових міських центрів. Економічне становище міського населення. Ремесло: обробка металу, бондарство, ткацтво, обробка шкіри, ювелірне ремесло та ін. Промисли: рибальство, полювання, бортництво, добування солі, праця на руднях та ін. Початки та поширення «уходництва». Торгівля, умови її ведення та організація. Внутрішня торгівля. Асортимент товарів. Ярмарки і торги. Розвиток економічних зв'язків між українськими регіонами. Розвиток зовнішньої торгівлі. Товарообмін з країнами Сходу та Півдня. Економічні зв'язки з країнами Центральної та Західної Європи. Грошовий обіг.

Тема 5. Розвиток економіки на Україні в XVI – першій половині XVII ст. Економічні основи посилення кріпацтва. Фільваркове господарство. Волочна реформа. Розвиток техніки сільського господарства. Хліборобство. Тваринництво. Народна колонізація Запоріжжя. Економічне становище

козацтва. Зростання міст. Економічне становище міського населення. Промисли: обробка металу, бджільництво та бортництво, візництво сухопутне та річне, виробництво селітри та поташу тощо. Розвиток промисловості. Початок розкладу цехового ремесла. Зародження мануфактури. Селітряні варниці. Ливарні. Гути. Папірні. Друкарні. Особливості економічного розвитку різних регіонів України. Господарство Кримського ханства. Внутрішня і зовнішня торгівля. Торговці. Кредит. Грошовий обіг.

Тема 6. Економічна думка України доби феодалізму. Економічна думка України-Русі. Законодавчі акти України-Русі, як пам'ятки економічної думки. Торговельні та економіко-юридичні питання в договорах Олега з Візантією. Зміни умов для давньоруської торгівлі в договорі Ігоря з Візантією. «Руська правда» – визначна пам'ятка економічної думки Русі. Категорії населення за «Руською правдою». Захист рухомого та нерухомого майна в «Руській правді». Селянська община в «Руській правді». Захист промислів. Кредит та банкрутство в «Руській правді». Спадщина в «Руській правді». Закупи та холопи в «Руській правді». Соціально-економічні питання в творах давньоруських церковних авторів. Принципи поведінки ченців в творі Л. Жидяти: поєднання місцевих традицій та християнських настанов. Соціально-економічні аспекти в «Слові про закон і благодать» митрополита Іларіона. Відбиток суспільно-економічних поглядів в «Ізборнику Святослава». Соціально-економічні питання в «Повісті минулих літ», Київському та Галицько-Волинському літописах. Економічні аспекти в творах давньоруських світський авторів. «Поучення» Володимира Мономаха, як пам'ятка соціально-економічної думки. «Праця» князя та захист ним злиденних категорій населення в концепції поглядів Володимира Мономаха. «Слово» або «Моління» Д. Заточеника, як прояв прагнень середнього прошарку давньоруського суспільства. Д. Заточених про бідність, «лихих» та «добрих» дорадників князя.

Змістовий модуль 2
ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ НОВОЇ ДОБИ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Тема 1. Народне господарство України в другій половині XVII ст. Соціально-економічні наслідки Визвольної війни. Зміни економічного становища різних верств українського населення після Визвольної війни та протягом другої половини XVII ст. Форми землеволодіння. Економічна політика українських гетьманів. Повинності. Торговельна політика. Формування товарного ринку Гетьманщини.

Тема 2. Економічний розвиток України в XVIII ст. Феодальне землеволодіння. Поміщицьке господарство та зміцнення його зв'язків з ринком.

Хліборобство. Тваринництво. Промислові підприємства поміщиків. Чумацький промисел. Розвиток промисловості. Торгівля. Торговельна політика царату та її наслідки. Економічний розвиток Запоріжжя. Запорозькі зимівники та слободи. Колонізація Південної України. Торгівля Запорозької січі та митна політика царату. Господарський розвиток Правобережної та Західної України. Економічний розвиток земель Південної України в кінці XVIII ст.

Тема 3. Економіка України в першій половині XIX ст. Товаризація поміщицького хліборобства. Техніка хліборобства. Розвиток тваринництва. Поміщицькі промислові підприємства. Селянське хліборобство. Чумацтво першої половини XIX ст. та його значення. Розвиток промисловості. Вовномийні. Гути. Гуральні. Поява та розвиток цукрової промисловості. Подальше заселення Південної України. Зростання міст. Причини та значення економічного піднесення Одеси. Особливості економічного розвитку інших міських центрів: Київ, Харків, Бердичів та ін. Експорт сільськогосподарських виробів та його значення для українського господарства. Митна політика царату. Митний протекціонізм. Одеське порто-франко та його вплив на економіку України. Внутрішня торгівля. Ярмарки. Базари. Постійні торговельні заклади. Кредит. Економічний визиск України. Господарство Західної України. Аграрні відносини. Промисловість, промисли та торгівля.

Тема 4. Селянські реформи в Україні. Селянська реформа в західноукраїнських землях. Аграрна реформа 1848 р. в Галичині. Селянська реформа 1848 р. на Буковині і Закарпатті. Підготовка реформи 1861 р. в Наддніпрянській Україні. Проекти реформи. Проекти українських поміщиків. Реформа 1861 р. Селянські наділи. Викуп землі селянами. Особливості проведення реформи на Україні.

Тема 5. Економічний розвиток України в другій половині XIX ст. – початку XX ст. Зрушення в сільському господарстві Наддніпрянщини після реформи. Вплив світового сільськогосподарського ринку на становище в Україні. Світові кризи надвиробництва та їх наслідки для українського господарства. Аграрні відносини. Перехід поміщицьких господарств до вільнонайманої праці. Селянське господарство. Зміни у культурі землеробства. Застосування машин та агротехніки. Залізничне будівництво. Полеміка навколо напрямку головних залізничних шляхів. Вплив залізниць на економічний розвиток України. Розвиток пароплавного сполучення. Участь іноземного капіталу у розбудові української промисловості. Розвиток промисловості на Наддніпрянській Україні. Кам’яновугільна промисловість. Видобуток залізної руди. Металургійна та металообробна промисловість. Машинобудування. Легка промисловість. Торгівля. Подальший розвиток зовнішньої торгівлі та становище України на світовому ринку. Внутрішня торгівля. Економічні зв’язки України з

іншими частинами Російської імперії. Розвиток банківської системи та її залучення до інвестування промисловості, торгівлі та сільського господарства. Господарський розвиток Західної України. Економічна думка України в XIX ст. Економічні кризи. Розвиток промисловості. Участь іноземного капіталу. Утворення монопольних об'єднань у промисловості. Становище сільського господарства. Транспорт. Розвиток густини залізничної мережі та пароплавного сполучення. Столипінська аграрна реформа на Україні. Вихід селян з общини. Переселенський рух. Промислове піднесення 1910-1913 рр. Збільшення сільськогосподарського виробництва.

Тема 6. Економіка думка України XIX ст. – початку XX ст. Зародження та розвиток вітчизняної економічної науки. Пропозиції щодо реформування феодально-кріпосницького господарства та інші економічна питання в працях В. Каразина. Представники напрямку фізіократів в українській економічній думці першої половини XIX ст. Розвиток статистики в Наддніпрянській Україні. Економічні погляди А.Скальковського, Г.Галагана, М.Арандаренка та ін. Визначний український економіст статистик та соціолог Д. Журавський. Зародження політекономії як університетської науки (праці М.Вольського, Т.Степенова, Г.Цехановецького та ін.). Соціальні та економічна питання на сторінках журналу «Основа» 1861-1862 рр. Суспільно-економічна погляди громадівців (праці О.Кістяківського, В.Антоновича, П.Житецького та ін.). Погляди революційної та радикальної демократії. Поширення соціалістичних ідей. Економічні праці С.Подолинського та М.Зібера. Суспільно-політичні погляди М.Драгоманова та їх вплив на подальший розвиток української соціально-політичної думки. Видатні українські економісти середини XIX ст. І.Вернадський та М.Бунге. Київська "психологічна школа" в політекономії. Створення інших економічних шкіл та напрямків в Україні. Суспільно-політична думка Західної України (погляди В.Навроцького, О.Терлецького, М.Павлика та ін.). Соціальні та економічні питання в програмах українських політичних партій кінця XIX – початку XX ст. Погляди М.Міхновського, Б.Грінченко, В.Винниченка та ін. Соціально-економічні погляди М.Грушевського. Визначний внесок у вітчизняну економічну науку М.Туган-Барановського. Розробка ним теоретичних проблем монетаризму, теорії криз та розвитку кооперації. Діяльність інших відомих економістів початку XX ст. (В.Желєзнова, Р.Орженцького, Д.Піхно та ін.).

Змістовий модуль 3
ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У XX СТ. ПІД ВПЛИВОМ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ

Тема 1. Економіка України в роки Першої світової війни та Революції. Перша світова війна та економічне становище західноукраїнських земель і Наддніпрянщини. Економічна політика Української центральної ради. Спроби вирішення аграрного питання. Скасування приватної власності на землю. Зміни в управлінні промисловістю. Становлення української грошевої одиниці. Економічна політика П.Скоропадського. Аграрна політика. Спроби відновлення промислового виробництва. Фінанси та український фондовий ринок. Економіка України в період правління Директорії. Руйнація сільського та промислового виробництва. Грошова система. Більшовицька економічна політика на Україні в роки визвольних змагань: продрозкладка, організація промислового виробництва, фінансова політика тощо.

Тема 2. НЕП в Україні. Наслідки політики «Військового комунізму» на Україні та необхідність зміни економічного курсу. Господарські втрати України внаслідок Світової війни та визвольних змагань. Економічне становище населення Голод 1920-1921 рр. на Україні. Головні засади Нової економічної політики. Відродження сільськогосподарського виробництва в Україні. Розвиток дрібного та середнього промислового виробництва. Становище в важкій промисловості. Піднесення приватної торгівлі. Зовнішня торгівля України. Банки. Фінансова політика. Грошова реформа. Приватний кредит. Полеміка з питання про економічний визиск України у складі СРСР. М.Волобуєв.

Тема 3. Радянська індустріалізація та колективізація. Згортання НЕПу. Розкуркулення та його економічні наслідки. Радянська індустріалізація на Україні: джерела, хід, наслідки. Індустріальне будівництво протягом першої та другої п’ятирічок. Важке машинобудування. Металургійна промисловість. Видобуток вугілля та руди. Дисбаланс у розвитку важкої та легкої промисловостей. Спорудження електростанцій. Дніпрогес. Колективізація сільського господарства. Голодомор 1932-33 рр. Економічне становище України у складі Радянського Союзу. Засоби господарської експлуатації. Економічне становище західноукраїнських земель в міжвоєнний період.

Тема 4. Економіка України за часів Другої світової війни та у післявоєнний період. Економічне становище західноукраїнських земель в міжвоєнний період. Економічні зміни в західноукраїнських землях після включення їх до складу Радянського Союзу. Економічна політика окупаційної влади. «Остарбайтери» Відмінності економічної політики німецької та румунської влади на терені України. Втрати українського господарства внаслідок Другої світової війни. Відбудова народного господарства після війни. Виконання плану четвертої п’ятирічки. Становище у сільському господарстві. Голодомор 1946-47 рр., його причини та наслідки. Економічна політика на західноукраїнських землях.

Тема 5. Економічні зрушення другої половини 1950-х–1980-х рр. Реформування сільського господарства. Ліквідація МТС. Спроби підвищення культури хліборобства: сприяння становленню сільської інтелігенції, використання хімічних добрив, впровадження нових культур тощо. Використання економічних ресурсів України для освоєння цілинних земель. Зміни у промисловості. Децентралізація управління. Раднаргоспи - позитивні та негативні наслідки їх утворення. Розвиток нових галузей. Становлення ракетобудування. Покращання життєвого рівня населення. Суперечливий характер реформ. Причини краху економічної політики М.Хрущова. Уповільнення темпів економічного розвитку та наростання кризових явищ в економіці. Становище сільського господарства. Промисловість. Економічне становище України у складі Радянського Союзу. Відмінності економічної політики П.Шелеста та В.Щербицького. Головні напрями економічної «Перебудови» М.Горбачова та їх результати на Україні. Антиалкогольна компанія та її наслідки. Виникнення та розвиток приватного сектору в економіці. Поглиблення кризи державної економіки. Децентралізація управління держаним сектором економіки.

Тема 6. Економіка України в період розбудови незалежної держави. Головні напрямки державної економічної політики України в 1991 – 2000 рр. Ситуація в промисловості. Приватизація та її попередні результати. Криза неплатежів. Затримки виплат заробітної плати на промислових підприємствах. Ситуація у вугільній галузі. Приватний сектор економіки. Ситуація у сільському господарстві. Стан технічної оснащеності та культури землеробства. КСГ та одноосібні селянські господарства в сучасних умовах. Пропозиції щодо реформування галузі. Торгівля. Розвиток внутрішньої торгівлі. Розширення торговельної мережі. Участь широких верств населення у внутрішній та зовнішній торгівлі. «Тіньова» торгівля. Товарообмін України з країнами світу. Відмінність обсягів та характеру економічних зв'язків з різними державами. Залежність від постачання енергоносіїв. Зовнішньоторговельний баланс України. Переважання імпорту над експортом та шляхи подолання цієї ситуації. Перспективи міжнародного транзиту через Україну. Становлення грошової системи. Введення гривні. Фінансова політика незалежної України. Дефіцит бюджету та спроби його подолання. Допомога міжнародних фінансових структур та приватні інвестиції в українську економіку. Фондовий ринок. Банки та банківська система.

4. 2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	кількість годин			
	денна форма		заочна форма	
	≻ ≺	у тому числі	≻ ≺	у тому числі

		лекції	практичні заняття*	самостійна робота		лекції	практичні заняття*	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Економічна історія України IX – першої половини XVII ст. в контексті розвитку європейської економіки								
Тема 1. Предмет та завдання курсу	6	-	-	2	6	-	-	6
Тема 2. Економічний розвиток України-Русі.	6	2	2	4	6	2	-	6
Тема 3. Господарство України в період феодальної роздробленості.	6	-	-	6	6	-	2	6
Тема 4. Господарство України в другій половині XIII – XV ст.	6	2	2	4	6	-	-	6
Тема 5. Розвиток економіки на Україні в XVI – першій половині XVII ст.	6	2	2	4	6	-	-	6
Тема 6. Економічна думка України доби феодалізму.	10	2	2	4	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем 1	40	8	8	24	40	2	2	40
Змістовий модуль 2. Економіка України у модернізаційних процесах Нової доби (друга половина XVII – початок XX ст.)								
Тема 1. Народне господарство України в другій половині XVII ст.	6	2	2	4	6	-	2	6
Тема 2. Економічний розвиток України в XVIII ст.	6	2	2	4	6	-	-	6
Тема 3. Економіка України в першій половині XIX ст.	6	2	2	2	6	-	2	6
Тема 4. Селянські реформи в Україні.	6	-	-	6	6	2	-	6
Тема 5. Економічний розвиток	6	-	-	6	6	2	-	6

України в другій половині XIX ст. – початку XX ст.								
Тема 6. Економіка думка України XIX ст. –початку XX ст.	10	2	2	2	10	-	-	10
Разом за змістовим модулем 2	40	8	8	24	40	4	4	40
Змістовий модуль 3. Економіка України у XX ст. під впливом зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних факторів								
Тема 1. Економіка України в роки Першої світової війни та Революції.	6	2	2	4	6	-	2	6
Тема 2. НЕП в Україні.	6	-	-	4	6	2	-	6
Тема 3. Радянська індустріалізація та колективізація.	6	-	-	6	6	2	-	6
Тема 4. Економіка України за часів Другої світової війни та у післявоєнний період.	6	2	2	4	6	-	2	6
Тема 5. Економічні зрушення другої половини1950-х–1980-х рр.	6	2	2	2	6	-	-	6
Тема 6. Економіка України в період розбудови незалежної держави.	10	2	2	4	10	-	-	10
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-	-	
Разом за змістовим модулем 3	40	8	2	24	40	4	4	40
Всього годин	**120**	**24**	**24**	**72**	**120**	**10**	**10**	**100**

** Вказати вид занять: семінарські.*

4.3. Теми лекцій

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Економічний розвиток України-Русі.	2	2
2	Господарство України в другій половині XIII – XV ст.	2	-
3	Розвиток економіки на Україні в XVI – першій половині XVII ст.	2	-
4	Економічна думка України доби феодалізму.	2	-

5	Народне господарство України в другій половині XVII ст.	2	2
6	Економічний розвиток України в XVIII ст.	2	-
7	Економіка України в першій половині XIX ст.	2	-
8	Економіка думка України XIX ст. – початку XX ст.	2	2
9	Економіка України в роки Першої світової війни та Революції.	2	-
10	Економіка України за часів Другої світової війни та у післявоєнний період.	2	-
11	Економічні зрушення другої половини1950-х–1980-х рр.	2	2
12	Економіка України в період розбудови незалежної держави.	2	2
	Всього годин	**24**	**10**

4.4. Теми практичних занять*

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Економічний розвиток України-Русі.	2	-
2	Господарство України в другій половині XIII – XV ст.	2	2
3	Розвиток економіки на Україні в XVI – першій половині XVII ст.	2	-
4	Економічна думка України доби феодалізму.	2	-
5	Народне господарство України в другій половині XVII ст.	2	-
6	Економічний розвиток України в XVIII ст.	2	-
7	Економіка України в першій половині XIX ст.	2	-
8	Економіка думка України XIX ст. – початку XX ст.	2	2
9	Економіка України в роки Першої світової війни та Революції.	2	-
10	Економіка України за часів Другої світової війни та у післявоєнний період.	2	2
11	Економічні зрушення другої половини1950-х–1980-х рр.	2	2
12	Економіка України в період розбудови незалежної держави.	2	2
	Всього годин	**24**	**10**

** Вказати вид занять: семінарські.*

4.5. Самостійна робота

№ теми	Назва теми	кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Предмет та завдання курсу	2	6
2	Економічний розвиток України-Русі.	4	6
3	Тема 3. Господарство України в період феодальної роздробленості.	6	6
4	Господарство України в другій половині XIII – XV ст.	4	6
5	Розвиток економіки на Україні в XVI – першій половині XVII ст.	4	6
6	Економічна думка України доби феодалізму.	4	10
7	Народне господарство України в другій половині XVII ст.	4	6
8	Економічний розвиток України в XVIII ст.	4	6
9	Економіка України в першій половині XIX ст.	2	6
10	Селянські реформи в Україні.	6	6
11	Економічний розвиток України в другій половині XIX ст. – початку XX ст.	6	6
12	Економіка думка України XIX ст. –початку XX ст.	2	10
13	Економіка України в роки Першої світової війни та Революції.	4	6
14	НЕП в Україні.	4	6
15	Радянська індустріалізація та колективізація.	6	6
16	Економіка України за часів Другої світової війни та у післявоєнний період.	4	6
17	Економічні зрушення другої половини1950-х–1980-х рр.	2	6
18	Економіка України в період розбудови незалежної держави.	4	10
	Всього годин	**72**	**100**

4.6. Теми ІНДЗ*

№ теми	
1	Економічні підвалини виникнення Київської держави.
2	Економічна політика Галицько-Волинської держави.
3	Економіка українських міст XIV-XV ст. та Магдебурзьке право.

4	Фільваркова система землеволодіння в Україні наприкінці XVI – у першій половині XVII ст.
5	Аграрна політика Богдана Хмельницького.
6	Торгівля та фінанси Запорізької Січі.
7	Українські приватні підприємці другої половини XIX – початку XX ст.
8	Досягнення національної кооперації в Західній Україні у міжвоєнний період.
9	Наслідки бездержавного статусу України для формування підвалин національної економіки на початку 1990-х років.
10	Проблеми соціально-економічного реформування української економіки в перші роки незалежності.
11	Проблеми та перспективи інтеграції української економіки у загальноєвропейський простір.
12	Парадокси глобалізації та стратегічні імперативи розвитку економіки України.

***** *Індивідуальна робота студентів у процесі оволодіння змістом курсу характеризується індивідуально-прикладним змістом і здійснюється студентами у формах розробки конспектів уроків, навчальних занять та їх фрагментів, дидактичних карток, навчальних презентацій тощо.*

5. Методи навчання

Методи навчання: лекційні заняття: пояснювально-ілюстративний метод; проблемний виклад навчального матеріалу; частково-пошуковий (евристичний) метод; метод візуалізації навчальної інформації; аналіз історичних джерел і педагогічних ситуацій.

Семінарські заняття: проблемна бесіда; навчальна дискусія; робота в малих групах; аналіз навчально-методичних матеріалів; розв’язання методичних завдань; презентація та обговорення результатів самостійної роботи; кейс-метод (аналіз педагогічних ситуацій).

6. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі форми контролю:

– **поточний контроль** здійснюється шляхом оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти на лекційних, семінарських і практичних заняттях, а також результатів виконання завдань самостійної роботи;

– **модульний контроль** проводиться після опанування логічно завершеної частини навчальної дисципліни; оцінка за модуль формується як сукупність балів, отриманих здобувачами освіти за всі види навчальної діяльності в межах відповідного змістового модуля;

– **підсумковий контроль** здійснюється у формі екзамену, що передбачає тестування з використанням електронної платформи **MOODLE** у терміни, визначені графіком освітнього процесу.

7. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання на семінарських заняттях:

За роботу на семінарському занятті здобувач освіти може отримати максимум 5 балів: 3 бали - за теоретичну підготовку, 2 бали - за виконання практичних завдань.

Оцінювання теоретичної складової (0–3 бали)

3 бали - знання глибокі, системні та міцні; відповідь логічна, обґрунтована, чітка й завершена. Студент уміє застосовувати набуті знання в нестандартних ситуаціях (наводить приклади з педагогічної практики, моделює методичні ситуації), аргументовано оцінює сучасні процеси в методиці навчання історії, володіє понятійно-категоріальним апаратом, демонструє вміння аналізувати, систематизувати, порівнювати та класифікувати. Використовує й аналізує додаткову та фахову літературу, наочні матеріали. Висловлює власну позицію, формулює узагальнення та висновки. Мовлення грамотне, літературне.

2 бали - знання повні та систематизовані; відповідь правильна, логічна, достатньо самостійна й обґрунтована. Студент уміє пояснити основні положення теми, застосувати знання у типових педагогічних ситуаціях, володіє базовими інтелектуальними вміннями (узагальнення, порівняння, систематизація). Посилається на психолого-педагогічну та дидактичну літературу, приклади педагогічного досвіду, допускаючи несуттєві неточності. Мовлення грамотне.

1 бал - знання фрагментарні, переважно відтворювальні; аналіз можливий лише за допомогою викладача. Відповідь частково несамостійна, з порушенням логіки викладу; можливі неточності в аргументації. Мовлення загалом грамотне.

Оцінювання практичної складової (0–2 бали)

Додаткові 2 бали нараховуються за виконання практичних (самостійних) завдань, передбачених до кожної теми семінарського заняття. Результати виконання завдань презентуються, обговорюються й аналізуються під час заняття та слугують ілюстрацією до усної відповіді студента.

Оцінювання практичних робіт

За роботу на практичному занятті здобувач освіти може отримати **максимум 2 бали:**

2 бали - письмова робота виконана повністю, самостійно й творчо; завдання відповідають методичним вимогам, мають чітку структуру, логіку викладу та обґрунтування. Продемонстровано вміння застосовувати теоретичні положення. Матеріали методично доцільні, спрямовані на формування предметних компетентностей, містять елементи аналізу, узагальнення й методичних висновків. Робота грамотно оформлена, використано фахові джерела, наочність, цифрові ресурси. Висновки аргументовані, наявні елементи рефлексії.

1 бал - робота виконана частково або має помітні методичні недоліки; окремі елементи недостатньо обґрунтовані. Спостерігається відтворення зразків без належної адаптації до навчальної ситуації. Висновки поверхневі.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену (тестування на сервері електронних ресурсів MOODLE у термін, визначений графіком підсумкового контролю).

Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль 1				**Модуль 2**				**Модуль 3**				**Екзамен**	**Сума**
20				**20**				**20**					**100**
Т1	**Т2**	**Т3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**	**Т9**	**Т10**	**Т11**	**Т12**	**40**	
5	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**	**5**		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS100-бальна	Оцінка ECTS літерна	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен*	**залік**
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
64-74	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	F_X	незадовільно	незараховано
0-34	F		

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

У випадку виникнення **конфліктних ситуацій**, керуватися нормами «Положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Політика щодо академічної доброчесності: Обов'язково дотримуватися «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Списування під час розв'язання тестових завдань та написання контрольних робіт є забороненим. Доцільність та дозвіл використання мобільних пристроїв визначається викладачем у кожному конкретному випадку під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, дуальна форма здобуття освіти, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватися в онлайн форматі за погодженням із керівником курсу.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Мультимедійний проектор – демонстрація презентацій.
2. Інтерактивна дошка.
3. Комп'ютери з доступом до Інтернету – проведення підсумкового контролю.

9. Рекомендована література

Основна

1. Водотика Т. Простір можливостей: Україна в добу заліза та пари / Т. Водотика. – Київ : Кліо, 2018. – 240 с.
2. Гладун О. М. Нариси з демографічної історії України XX століття / НАН України. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – К., 2018. – 224 с.
3. Гуржій О. Західна Європа та Гетьманщина в середині XVII – XVIII ст.: соціально-економічні аналогії, закономірності, специфіка / О. Гуржій. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2021. – 128 с.
4. Гуржій О. Нариси з історії розвитку виробничих відносин і торгівлі в Україні (друга половина XVII – початок XX ст.) / О. Гуржій, О. Реєнт, Н. Шапошнікова. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. – 364 с.
5. Даниленко В. Україна в 1985–1991 рр.: остання глава радянської історії. В. Даниленко. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2018. – 278 с.
6. Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.] ; НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 1. 696 с.
7. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. /

[ред. рада: В. М. Литвин (голова), Г. В. Боряк, В. М. Геєць та ін.; відп. ред. В. А. Смолій; авт. кол.: Т. А. Балабушевич, В. Д. Баран, В. К. Баран та ін.]. НАН України. Інститут історії України. К.: Ніка-Центр, 2011. Т. 2. 608 с.
8. Москалюк М. М. Економічна історія України і світу (навчальний посібник). – Тернопіль: ТНПУ імені Володимира Гнатюка. – 2020. – 120 с.
9. Москалюк М. М., Москалюк В. М. Розвиток базарної торгівлі в Україні у другій половині XIX – на початку XX століття // Ізмаїльського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Історичні науки». – 2021. – Вип. 55. – С. 42–47.
10. Москалюк М. М. Транспортне забезпечення торговельних відносин в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – 2017. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 43-51.
11. Пасіцька О. «Львівський Манчестер» і «Галицька Каліфорнія»: соціальноекономічна діяльність українців Галичини (20–30-ті роки XX ст.) : монографія / О. Пасіцька. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2019. – 571 с.
12. Реєнт О. Соціально-економічні та політичні трансформації в Україні (кінець XVIII – перші десятиліття XX століття). У 2-х кн. Кн. 1 / НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2021. 846 с.
13. Савчук І. Г. Розвиток господарської діяльності на території сучасної України у просторі і часі / І. Г. Савчук. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2019. – 208 с.
14. Склокін В. Російська імперія і Слобідська Україна у другій половині XVIII ст.: просвічений абсолютизм, імперська інтеграція, локальне суспільство / В. Склокін. – Львів : Вид-во УКУ, 2019. – 268 с.
15. Соціальна та економічна історія України: від найдавніших часів до середини XVII ст. [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Л. В.Баличева, Л. Е.Добрунова, В. М.Мацюцький, А. О.Пастушенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 125с.
16. Соціальна та економічна історія України: від середини XVII до початку XX ст. [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Л. В. Баличева, Л. Е. Добрунова, Н. Л. Шелкунова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 166 с.
17. Соціально-економічні та політичні трансформації в Україні (кінець XVIII – перші десятиліття XX століття). У 2-х кн. Кн. 2 / НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2021. 818 с.

Допоміжна

1. Бовуа Д. Трикутник Правобережжя: царат, шляхта і народ: 1793–1914 рр. / Д. Бовуа; пер. з фр. З. Борисюк. – Київ : Кліо, 2020. – 872 с.
2. Гончарук Т.Г. Захист ідей «вільної торгівлі» (фритредерства) в публікаціях газети «Одесский вестник» 1840-х рр. Південь України: етноісторичний, мовний та культурний виміри: збірка наукових праць. Вип. 8. / відп. Ред. М.І.Михайлуца. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 98 – 102.

3. Гончарук Т. Г. Публікації на захист економічних інтересів Наддніпрянщини діячів Товариства сільського господарства Південної Росії 1830-1840-х рр. Чорноморська минувшина. 2021. Вип. 16. С. 24-32.
4. Міщанин В. Радянізація Закарпаття 1944–1950 рр.: монографія. Ужгород: Рік-У, 2018. 644 с.
5. У металі, на папері: монети, банкноти та поштові марки незалежної України / Упорядн. Ю. Савчук. Український музей, Нью-Йорк; Національний банк України; Українське державне підприємство поштового зв'язку «Укрпошта»; Інститут історії України НАН України. Нью-Йорк: Український музей, 2016. 294 с.
6. X міжнародна наукова конференція «Історія торгівлі, податків та мита»: Тези доповідей. Дніпро, 27–28 жовтня 2016 р. / НАН України. Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Університет митної справи та фінансів; Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації; Академія соціальних наук України. К.: Інститут історії України, 2016. 116 с.
7. XI міжнародна наукова конференція «Історія торгівлі, податків та мита»: Тези доповідей. Дніпро, 26–27 жовтня 2017 р. / НАН України. Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Університет митної справи та фінансів; Регіональний навчальний центр Всесвітньої митної організації; Академія соціальних наук України. К.: Інститут історії України, 2017. 121 с.
8. XIII міжнародна наукова конференція «Історія торгівлі, податків та мита»: Тези доповідей. Дніпро, 24–25 жовтня 2019 р. / НАН України. Інститут історії України; Міністерство освіти і науки України; Університет митної справи та фінансів; РНЦ Всесвітньої митної організації; Академія соціальних наук України. К.: Інститут історії України, 2019. 98 с.
9. XIV міжнародна наукова конференція «Історія торгівлі, податків та мита»: Тези доповідей. Дніпро, 22–23 жовтня 2020 р. / Наук. ред. О. О. Дячок, В. В. Шевченко; Упоряд. О. О. Дячок. НАН України. К.: Інститут історії України, 2020.
10. XV міжнародна наукова конференція «Історія торгівлі, податків та мита»: Тези доповідей. Дніпро, 21–22 жовтня 2021 р. / Наук. ред., упоряд.: О. О. Дячок, В. В. Шевченко. К.: Інститут історії України, 2021. 105 с.

10. Інформаційні інтернет-ресурси

1. http://www.nbuv.gov.ua/ – сайт бібліотеки ім. В. Вернадського.
2. http://lib-gw.univ.kiev.ua/ – бібліотека КНУ ім. Т. Шевченка.
3. http://history.org.ua/uk – сайт Інституту історії НАН України.
4. https://uinp.gov.ua/ – сайт Українського інституту національної пам'яті.
5. http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html – Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського.

11. Комунікація та етика взаємодії

Комунікація між викладачем і здобувачами освіти здійснюється під час занять, консультацій, через корпоративну електронну пошту та систему

дистанційного навчання. Консультації проводяться згідно з графіком, або за попередньою домовленістю.

У разі відсутності на занятті з поважних причин здобувач освіти повинен повідомити викладача та відпрацювати пропущений матеріал у встановленому порядку.

Учасники освітнього процесу зобов’язані дотримуватися принципів взаємної поваги, академічної доброчесності, толерантності та професійної етики. Під час спілкування очікуються коректність, відповідальність, конструктивний діалог і повага до думок інших учасників освітнього процесу.